

TRƯỜNG ĐẠI HỌC VĂN HÓA HÀ NỘI
KHOA VĂN HÓA DÂN TỘC THIỂU SỐ
.....o0o.....

NGƯỜI PHỤ NỮ TRONG TRUYỆN THƠ
CỦA DÂN TỘC THÁI Ở TÂY BẮC

KHÓA LUẬN TỐT NGHIỆP CỬ NHÂN

Giảng viên hướng dẫn: Th.S ĐỖ THỊ KIỀU ANH

Sinh viên thực hiện : PHẠM THỊ HUYỀN

Hà Nội – 2012

LỜI CẢM ƠN

Để hoàn thành bài khóa luận này, ngoài sự cố gắng, nỗ lực của bản thân, em đã nhận được sự quan tâm, giúp đỡ của các thầy cô giáo trong khoa Văn hóa dân tộc thiểu số. Đặc biệt, em xin bày tỏ lòng biết ơn sâu sắc đến cô giáo - ThS Đỗ Thị Kiều Nga – người đã trực tiếp hướng dẫn em trong quá trình thực hiện đề tài.

Em cũng xin gửi lời cảm ơn đến Phòng văn hóa huyện Triệu Sơn, Ban văn hóa xã Thọ Sơn và đồng bào Thái xã Thọ Sơn đã nhiệt tình cung cấp những tư liệu quý báu cho khóa luận.

Do thời gian cũng như kinh nghiệm nghiên cứu còn hạn chế nên khóa luận sẽ không tránh khỏi những thiếu sót. Vì vậy, em rất mong nhận được những ý kiến đóng góp của các thầy cô giáo và các bạn để khóa luận được đầy đủ và hoàn thiện hơn.

Em xin chân thành cảm ơn!

Hà Nội, ngày tháng 5 năm 2012

Sinh viên

Phạm Thị Huyền

MỤC LỤC

MỞ ĐẦU

Chương 1: KHÁI QUÁT VỀ DÂN TỘC THÁI Ở TÂY BẮC

1.1 Đặc điểm tự nhiên, dân cư vùng Tây Bắc

1.1.1 Đặc điểm tự nhiên

1.1.2 Đặc điểm dân cư

1.2 Khái quát về người Thái ở Tây Bắc

1.2.1 Tên gọi, dân số và phân bố dân cư.

1.2.2 Lịch sử cư trú

1.2.3 Xã hội truyền thống

1.2.4 Đặc điểm mưu sinh

1.2.5 Văn hóa vật chất

1.2.6 Văn hóa tinh thần

Tiểu kết

Chương 2: NGƯỜI PHỤ NỮ THÁI QUA TRUYỆN THƠ

2.1. Khái quát về truyện thơ của dân tộc Thái

2.1.1 Khái niệm truyện thơ

2.1.2 Đặc trưng của truyện thơ

2.1.3 Truyện thơ trong kho tàng văn học dân gian của dân tộc Thái

2.2. Người phụ nữ được miêu tả trong truyện thơ của dân tộc Thái

2.2.1 Chân dung của người phụ nữ

2.2.1.1 Ngoại hình và tài năng

2.2.1.2 Phẩm chất

2.2.1.3 Tính cách

2.2.2 Số phận của người phụ nữ

2.2.3 Vai trò của người phụ nữ

Tiểu kết chương 2

Chương 3 : NGƯỜI PHỤ NỮ THÁI VÀ TRUYỆN THƠ CỦA NGƯỜI THÁI TRONG ĐỜI SỐNG HIỆN NAY (KHẢO SÁT Ở XÃ THỌ SON,

HUYỆN TRIỆU SƠN TỈNH THANH HÓA)

3.1 Người phụ nữ Thái trong cuộc sống hiện nay

3.2 Truyện thơ Thái trong đời sống hiện nay

3.3 Một vài nhận xét

3.3.1 Về người phụ nữ Thái trong truyện thơ và trong cuộc sống hiện nay

3.3.2 Giá trị của truyện thơ và thực trạng bảo tồn, phát huy truyện thơ

3.4 Một số khuyến nghị và giải pháp

3.4.1 Giữ gìn và phát huy văn học dân gian nói chung, truyện thơ Thái nói riêng trong cuộc sống hiện nay

3.4.2 Giữ gìn và phát huy những nét đẹp của người phụ nữ Thái trong cuộc sống hiện nay

Tiểu kết chương 3

KẾT LUẬN

TÀI LIỆU THAM KHẢO

PHỤ LỤC

MỞ ĐẦU

1. Lý do chọn đề tài

Việt Nam là một quốc gia đa dân tộc với 54 dân tộc anh em chung sống với nhau suốt từ Bắc chí Nam tạo nên một bức tranh văn hóa đa dạng, phong phú và giàu bản sắc. Trong đó dân tộc Thái là một trong những tộc người có dân số đông trong cộng đồng các dân tộc Việt Nam. Do có lịch sử cộng cư lâu đời nên nền văn hóa của dân tộc Thái có nhiều nét đặc trưng riêng. Trong nền văn hóa đặc sắc ấy phải kể tới văn hóa văn nghệ dân gian Thái với điệu khặp, điệu xòe, với một kho tàng văn học dân gian đồ sộ về số lượng, phong phú về thể loại. Đó là những giá trị tiêu biểu cần được lưu giữ, bảo tồn và phát huy.

Trong kho tàng văn học dân gian Thái, truyện thơ được biết đến như một trong những thể loại tiêu biểu và đặc sắc nhất. Qua truyện thơ, chúng ta có thể tìm hiểu về nếp sống, phong tục tập quán của các dân tộc này và từ đó rút ra những bài học bổ ích cho việc xây dựng nếp sống mới hiện nay.

Truyện thơ Thái về người phụ nữ thể hiện rất rõ quan niệm sống, phẩm chất, tâm tư, tình cảm của người phụ nữ Thái. Tìm hiểu những vấn đề này, chúng ta có thể phát huy được những phẩm chất tốt đẹp của người phụ nữ và hạn chế được những mặt tiêu cực trong đời sống hiện nay.

Mặc dù có tính chất quan trọng như vậy nhưng truyện thơ của các dân tộc thiểu số nói chung và truyện thơ của dân tộc Thái nói riêng vẫn chưa được nghiên cứu nhiều và hình tượng người phụ nữ được thể hiện qua truyện thơ chưa được nghiên cứu một cách cụ thể, rõ ràng. Lựa chọn đề tài nghiên cứu này, người viết muốn giới thiệu những nét phẩm chất tốt đẹp của người phụ nữ được thể hiện qua các tác phẩm văn học dân gian, cụ thể là truyện thơ, từ đó rút ra những vấn đề liên quan đến nếp sống và vai trò của người phụ nữ hiện nay.

Ngày nay dưới sự tác động của tiến bộ khoa học kỹ thuật, sự phát triển của công nghiệp hóa, hiện đại hóa, đặc biệt là ảnh hưởng của quá trình giao

lưu văn hóa, thì người phụ nữ đã có nhiều thay đổi, nhiều trường hợp không giữ được những nét phẩm chất tốt đẹp như trong truyền thống. Vì vậy bảo tồn và phát huy những giá trị tốt đẹp của truyện thơ về người phụ nữ là một trong những biện pháp hữu hiệu góp phần xây dựng nếp sống văn hóa, xây dựng gia đình hạnh phúc.

Là sinh viên năm thứ tư của khoa Văn hóa dân tộc thiểu số, tương lai sẽ trở thành người cán bộ văn hóa ở cơ sở, nên từ lâu em đã muốn đi sâu tìm hiểu về vấn đề nói trên. Vì vậy em quyết định chọn đề tài: “Người phụ nữ trong truyện thơ của dân tộc Thái ở Tây Bắc” để làm khóa luận tốt nghiệp của mình với mong muốn sẽ giới thiệu những nét phẩm chất tốt đẹp của người phụ nữ Thái được thể hiện qua truyện thơ và vận dụng những nét đẹp đó trong việc xây dựng nếp sống mới hiện nay. Nghiên cứu đề tài này, người viết còn muốn góp một phần nhỏ của mình vào việc giữ gìn và phát huy các giá trị văn hóa truyền thống của các dân tộc thiểu số, đặc biệt là dân tộc Thái, theo tinh thần của nghị quyết Trung ương 5 khóa 8 đã đề ra: “Xây dựng nền văn hóa tiên tiến, đậm đà bản sắc dân tộc”

2. Lịch sử nghiên cứu vấn đề

Nghiên cứu về văn học dân gian Thái đã có rất nhiều công trình như: *Tổng tập văn học dân gian các dân tộc thiểu số Việt Nam*. Nguyễn Xuân Kính (chủ biên), Viện KHXHVN, viện NCVH, NXB KHXH, Hà Nội, 2008; *Tổng tập văn học các dân tộc thiểu số Việt Nam*, tập 4: *Truyện thơ*. Đặng Nghiêm Vạn (chủ biên), Trung tâm KHXH&NVQG, viện văn học, NXB Đà Nẵng, 2002; *Tuyển tập văn học dân gian Việt Nam*, tập V: *Truyện thơ- sử thi*, Đặng Văn Lung, Sông Thao, Trung tâm KH&NVQG, Viện văn học, NXB Giáo dục, 1999; *Giáo trình văn học dân gian*, PGS.TS Phạm Thu Yến (chủ biên), NXB ĐHSP, 2002; *Tìm hiểu văn học dân tộc Thái ở Việt Nam*, Cẩm Cường, NXB Khoa học xã hội, Hà Nội

Viết về truyện thơ của dân tộc Thái thì có: “ *Giá trị truyện thơ Xống Chụ Xôn Xao*”, Mạc Phi, (NCVH,HN 1961, số5); *Truyện thơ, trường ca dân tộc Thái*, Hội văn nghệ Sơn La, Sở VH-TT, 2007; *Bước đầu tìm hiểu một vài đặc điểm của truyện thơ Thái “ Chàng Lú – Nàng Ủa”*, Lô Xuân Dừa, Luận văn thạc sĩ Ngữ văn, Trường ĐHSPTN, 2002; *Tiền dẫn người yêu*, Bùi Văn trọng Cường, (Văn nghệ dân tộc và miền núi, Hà Nội, số 9, 2000.

Viết về người phụ nữ Thái trong truyện thơ có: *Số phận người phụ nữ Thái qua một số truyện thơ tiêu biểu của người Thái Tây Bắc*, Hoàng Thị Hương Loan, Luận văn Thạc sĩ Ngữ văn, Trường ĐHSPTN Hà Nội, 2006

Nhìn chung những tài liệu trên đã cung cấp một nguồn tài liệu khá toàn diện về văn học dân gian Thái nói chung và truyện thơ Thái nói riêng, đã có đề tài viết về người phụ nữ Thái trong truyện thơ nhưng chỉ mới chỉ đề cập tới số phận người phụ nữ chứ chưa đề cập đến những khía cạnh khác như ngoại hình, tài năng, tính cách, phẩm chất của người phụ nữ và vai trò của người phụ nữ Thái trong tình yêu, trong gia đình và ngoài xã hội. Do đó, đề tài “Người phụ nữ qua truyện thơ của người Thái Tây Bắc” sẽ tập trung giải quyết những vấn đề trên.

3. Đối tượng và phạm vi nghiên cứu

Đối tượng nghiên cứu

- Truyện thơ và những nhân vật nữ trong truyện thơ của dân tộc Thái ở Tây Bắc

- Người phụ nữ nói riêng, cộng đồng người Thái nói chung ở xã Thọ Sơn, huyện Triệu Sơn, tỉnh Thanh Hóa.

Phạm vi nghiên cứu

Về văn bản:

- Các truyện thơ của dân tộc Thái ở Tây Bắc đã được sưu tầm, giới thiệu, xuất bản

Về địa điểm:

Để thấy được sự thay đổi giữa người phụ nữ Thái truyền thống trong truyện thơ và người phụ nữ Thái trong đời sống hiện nay cũng như tìm hiểu thực trạng truyện thơ trong đời sống của đồng bào Thái làm cơ sở cho việc đưa ra các giải pháp bảo tồn, phát huy những giá trị của truyện thơ nói chung, giữ gìn và phát huy những nét đẹp của người phụ nữ Thái nói riêng, khóa luận lựa chọn xã Thọ Sơn, huyện Triệu Sơn, tỉnh Thanh Hóa là địa điểm khảo sát thực tế.

4. Mục đích và nhiệm vụ nghiên cứu:

Mục đích nghiên cứu:

- Khảo sát truyện thơ của dân tộc Thái, thông qua sự miêu tả của các tác giả dân gian, có thể khái quát được vẻ đẹp truyền thống người phụ nữ Thái (chân dung, số phận, vai trò). Từ đó so sánh để thấy được những thay đổi của người phụ nữ Thái trong cuộc sống hiện nay, nguyên nhân của những thay đổi đó là gì? Đó là những thay đổi tích cực hay tiêu cực?

- Bước đầu đưa ra những khuyến nghị và giải pháp nhằm giữ gìn và phát huy những nét đẹp của người phụ nữ Thái và những giá trị của truyện thơ Thái trong cuộc sống hiện nay.

Nhiệm vụ nghiên cứu:

- Tổng quan tài liệu và lý thuyết nghiên cứu về văn học dân gian nói chung, truyện thơ của dân tộc Thái nói riêng để làm rõ các khái niệm công cụ có liên quan đến đề tài.

- Một mặt kế thừa kết quả nghiên cứu của các công trình đi trước về văn học dân gian của dân tộc Thái, đặc biệt truyện thơ... mặt khác, nghiên cứu các truyện thơ cụ thể để thấy được vẻ đẹp truyền thống của người phụ nữ Thái.

- Khảo sát thực tế một vùng đồng bào dân tộc Thái cụ thể để thấy được sự thay đổi của người phụ nữ Thái trong đời sống hiện nay, nguyên nhân dẫn đến những biến đổi.

- Đề xuất những kiến nghị và giải pháp nhằm giữ gìn và phát huy những nét đẹp của người phụ nữ và của truyện thơ Thái trong cuộc sống hiện nay.

5. Phương pháp nghiên cứu, nguồn tư liệu thực hiện đề tài

- Phương pháp nghiên cứu

Ngoài phương pháp luận chung là phương pháp luận Mac- LêNin, bài viết còn sử dụng các phương pháp cụ thể là:

Phương pháp nghiên cứu liên ngành (văn học- văn hóa học- dân tộc học)

Phương pháp điền dã dân tộc học là phương pháp chủ yếu để tiến hành thu thập tư liệu với các kỹ thuật như quan sát, mô tả, phỏng vấn, điều tra bảng hỏi, chụp ảnh...

Phương pháp phân tích tài liệu thứ cấp: tìm đọc những tác phẩm nghiên cứu về truyện thơ của người Thái và những tài liệu địa phương viết về những vấn đề mà đề tài quan tâm.

Cuối cùng là các phương pháp miêu tả, phân tích, so sánh, tổng hợp... để hoàn thành bài viết.

- Nguồn tư liệu thực hiện đề tài

Tài liệu điền dã, phỏng vấn do người viết sưu tầm được qua các đợt khảo sát, thực tập tại xã Thọ Sơn, huyện Triệu Sơn, tỉnh Thanh Hóa. Bên cạnh đó đề tài còn tham khảo một số tài liệu có liên quan.

Tài liệu thư tịch, các tư liệu về người Thái trong các thư viện và từ mạng Internet.

6. Đóng góp của đề tài

- Nghiên cứu tương đối hệ thống và toàn diện về người phụ nữ Thái trong truyện thơ và trong đời sống, đề tài sẽ đóng góp thêm tư liệu trong nghiên cứu về người Thái, làm rõ thêm chân dung dân tộc Thái ở Việt Nam.

- Các khuyến nghị về giải pháp nhằm giữ gìn và phát huy những nét đẹp của người phụ nữ và của truyện thơ Thái trong cuộc sống hiện nay có thể góp phần nâng cao hiệu quả trong công tác trong xây dựng đời sống văn hóa cơ sở; đề xuất khoa học cho việc sưu tầm, nghiên cứu, giữ gìn, phát huy giá trị di sản văn hóa dân gian của người Thái ở xã Thọ Sơn, huyện Triệu Sơn, tỉnh Thanh Hóa nói riêng, người Thái ở Tây Bắc nói chung.

- Bên cạnh đó, bài nghiên cứu sẽ là tài liệu tham khảo phục vụ cho những ai mong muốn tìm hiểu về văn hóa truyền thống của dân tộc Thái, đặc biệt là truyện thơ. Đây cũng là nguồn tư liệu giúp những nhà quản lý địa phương có một cái nhìn toàn diện hơn về người phụ nữ Thái, từ đó có thể vận dụng những nét phẩm chất tốt đẹp của người phụ nữ vào việc xây dựng nếp sống văn hóa, xây dựng gia đình hạnh phúc.

7, Bố cục của đề tài

Ngoài phần mở đầu, kết luận, phụ lục và tài liệu tham khảo, Khóa luận gồm 3 chương:

Chương 1: Khái quát về dân tộc Thái ở Tây Bắc

Chương 2: Người phụ nữ Thái qua truyện thơ

Chương 3: Người phụ nữ Thái và Truyện thơ của người Thái trong cuộc sống hiện nay (Khảo sát ở xã Thọ Sơn, huyện Triệu Sơn, tỉnh Thanh Hóa)

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Trần Bình, 2009, *Văn hóa các dân tộc thiểu số vùng Tây Bắc*.NXB VHDT, Hà Nội
2. Trần Bình, 2001, *Tập quán hoạt động kinh tế của một số dân tộc ở Tây Bắc Việt Nam*, NXB VHDT, Hà Nội
3. Trần Bình, *Đôi nét về lịch của người Thái ở Tây Bắc*, Tạp chí nghiên cứu Đông Nam á, số 1/1996
4. Bùi Văn Trọng Cường (2000), *Tiến dặn người yêu*, Tạp chí Văn nghệ dân tộc và miền núi, Hà Nội, số 9
5. Cầm Cường, *Tìm hiểu văn học dân tộc Thái ở Việt Nam*, NXB Khoa học xã hội, Hà Nội
6. Cầm Cường, Cầm Kỳ, Hà Thị Thiệp, (1986), *Truyện dân gian Thái*, NXB Khoa học xã hội, Hà Nội
7. Lò Xuân Dừa, (2004), *Bước đầu tìm hiểu một vài đặc điểm của Truyện thơ “Khun Lú – Nàng Ủa”*, Luận văn Thạc sĩ Ngữ văn, Trường Đại học Sư Phạm Hà Nội
8. Nguyễn Bích Hà, (2002), *Giáo trình Văn học dân gian*, NXB Đại Học Sư Phạm, Hà Nội
9. Nguyễn Xuân Hòa, *Truyện cổ và dân ca Thái vùng Tây Bắc Việt Nam*, NXB Văn hóa dân tộc, Hà Nội
10. Hội văn nghệ Sơn La, (1997), *Truyện thơ, trường ca dân tộc Thái*, Sở Văn hóa – Thông tin, 1997
11. Đinh Gia Khánh, *Trên đường tìm hiểu văn hóa dân gian*
12. Nguyễn Xuân Kính (chủ biên), (2008), *Tổng tập văn học dân gian các dân tộc thiểu số Việt Nam*, Viện Khoa học xã hội Việt Nam, Viện Nghiên cứu văn hóa, NXB Khoa học xã hội, Hà Nội

13. Hoàng Thị Hương Loan, (2006), *Số phận người phụ nữ Thái qua một số chuyện thơ tiêu biểu của người Thái Tây Bắc*, Luận văn thạc sĩ ngữ văn, Trường Đại học Sư Phạm Hà Nội
14. Đặng Văn Lung, Sông Thao biên soạn, tuyển chọn (1999), *Tuyển tập văn học dân gian, tập 5: Sử thi, truyện thơ*, NXB Giáo Dục, Hà Nội
15. Nông Đức Mạnh, (1996), *Phát huy giá trị văn hóa các dân tộc* (Sách “ Văn hóa và sự phát triển các dân tộc Việt Nam”), Hà Nội
16. Lê Trường Phát, *Truyện thơ các dân tộc thiểu số- một thể loại văn học, hai phong cách ngôn ngữ*, Tạp chí Ngôn ngữ và đời sống, Hà Nội, 1996, số 2
17. Mạc Phi, (1961), “*Giá trị truyện thơ Xông chụ xôn xao*” Tạp chí Nghiên cứu văn học, Hà Nội, số 5
18. Mạc Phi, (1961), *Văn học Thái*, tạp chí văn nghệ, số 45
19. Lê Chí Quế (chủ biên), Võ Quang Nhơn, Nguyễn Hùng Vỹ, *Văn học dân gian Việt Nam*, NXB Đại học quốc gia, Hà Nội
20. Ngô Đức Thịnh, (1993), *Bảo tồn và phát huy văn hóa truyền thống các dân tộc*, Tạp chí Dân tộc học. Hà Nội
21. Lê Ngọc Thắng, (1990), *Nghệ thuật trang phục Thái*, NXB VHDT, Hà Nội
22. Cẩm Trọng, (1978), *Người Thái ở Tây Bắc Việt Nam*, NXB KHXH, Hà Nội
23. Cẩm Trọng – Ngô Đức Thịnh, (1999), *Luật tục Thái ở Việt Nam*, NXB VHDT, Hà Nội
24. *Tuyển tập văn học dân gian Việt Nam*, Viện Khoa học và Nhân văn Quốc Gia, Viện văn học, NXB Giáo dục, Hà Nội
25. *Tuyển tập văn học các dân tộc ít người ở Việt Nam*

26. Đặng Nghiêm Vạn (chủ biên), (2002), *Tổng tập văn học các dân tộc thiểu số Việt Nam*, tập 4: *Truyện thơ*, Trung tâm Khoa học xã hội và Nhân văn Quốc Gia Viện văn học, NXB Đà Nẵng